

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ**

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО»

з підготовки здобувачів вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	ДЗВ
Спеціальність	ДЗВ
Освітньо-професійна програма	ДЗВ

Полтава 2024 рік

Розробник (-и)/укладачі програми:

Галина ЛАВРИК – д.ю.н., професор, завідувач (начальник) кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі;

Богдан СТРИЛЕЦЬ – к.ю.н., доцент кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі.

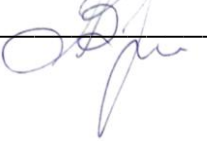
Рецензенти програми:

Петро ЗАХАРЧЕНКО – професор кафедри історії права та держави Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.ю.н., професор;

Ірина ГОРОДЕЦЬКА – доцент кафедри політології, права та філософії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, к.ю.н., доцент

Програму навчальної дисципліни «Міжнародне публічне право» обговорено і схвалено на засіданні кафедри правознавства протокол засідання кафедри від 29 серпня 2024 р. № 1.

Завідувач (начальник) кафедри правознавства
д. ю. н., професор

 Галина ЛАВРИК

Анотація навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є правове регулювання міжнародних публічно-правових відносин, що включає норми галузей та інститутів міжнародного публічного права, за допомогою яких вказані відносини сприяють сталому розвитку міжнародного співтовариства в політичній, економічній, екологічній та інших сферах діяльності.

Мета навчальної дисципліни полягає в ознайомленні здобувачів з особливостями, поняттями, галузями та інститутами міжнародного публічного права, а також наданні їм вміння працювати з міжнародно-правовими джерелами, аналізувати і тлумачити їх, давати оцінку подіям на міжнародно-правовій арені з точки зору міжнародного публічного права, формувати правові позиції з міжнародно-правової проблематики.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Поняття, предмет, метод міжнародного публічного права, співвідношення міжнародного публічного та національного права. Система та структура міжнародного публічного права. Принципи міжнародного публічного права. Джерела міжнародного публічного права. Суб'єкти міжнародного публічного права. Визнання у міжнародному публічному праві. правонаступництво у міжнародному публічному праві. Міжнародний правотворчий процес і реалізація норм міжнародного публічного права. Відповідальність у міжнародному публічному праві. Міжнародно-правове регулювання становища населення. Територія в міжнародному публічному праві. Право міжнародних договорів. Право зовнішніх зносин. Право міжнародних організацій. Міжнародне гуманітарне право. Міжнародне кримінальне право. Міжнародне морське право. Міжнародне повітряне право. Міжнародне космічне право. Міжнародне економічне право. Міжнародне екологічне право. Міжнародно-правові засоби вирішення міжнародних спорів. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими засобами.

Resumen de la disciplina académica

El objeto de estudio de la disciplina académica es la regulación jurídica de las relaciones de derecho público internacional, incluidas las normas de las ramas e instituciones del derecho internacional público, a través de las cuales estas relaciones contribuyen al desarrollo sostenible de la comunidad internacional en los ámbitos político, económico, ambiental y otros campos de actividad.

El propósito de la disciplina es familiarizar a los futuros especialistas con las características, conceptos, ramas e instituciones del derecho internacional público, así como brindarles la capacidad de trabajar con fuentes jurídicas internacionales, analizarlas e interpretarlas, evaluar eventos en el derecho internacional ámbito jurídico desde el punto de vista del derecho internacional público, para formar posiciones jurídicas sobre cuestiones jurídicas internacionales.

El contenido de la disciplina se revela en los siguientes temas: Concepto, materia, método de derecho internacional público, correlación de derecho internacional público y nacional. Sistema y estructura del derecho internacional público. Principios de derecho internacional público. Fuentes del derecho internacional público. Sujetos de derecho internacional público. Reconocimiento en el derecho internacional público. Sucesión en el derecho internacional público.

Proceso de elaboración del derecho internacional e implementación de las normas de derecho internacional público. Responsabilidad en el derecho internacional público. Regulación jurídica internacional de la situación de la población. Territorio en el derecho internacional público. Derecho de los tratados internacionales. Derecho de las relaciones exteriores. Derecho de las organizaciones internacionales. Ley humanitaria internacional. Derecho penal internacional. Derecho marítimo internacional. Derecho aeronáutico internacional. Derecho espacial internacional. Derecho económico internacional. Derecho ambiental internacional. Medios legales internacionales para resolver disputas internacionales. Garantizar la seguridad internacional por medios legales internacionales.

Annotation of educational discipline

The subject of the discipline is the legal regulation of international public law relations, including the rules of legal branches and institutions of international public law, through which these relations contribute to the sustainable development of the international community in the political, economic, environmental and other fields of activity.

The purpose of the discipline is to familiarize future specialists with the peculiarities, concepts, branches, and institutions of international public law, as well as provide them with the ability to work with international legal sources, analyze and interpret them, to evaluate events in the international legal arena from the point of view of the international public law, as well as to express legal positions concerning international legal issues.

The content of the discipline is revealed in the following topics: The concept, subject, method of international public law, the correlation between of international public and national law. The system and structure of international public law. Principles of public international law. Sources of public international law. Subjects of public international law. Recognition in public international law. Succession in public international law. The international law-making process and the implementation of international public law. Responsibility in international public law. International legal regulation of nationality. Territory in international public law. The law of international treaties. Foreign relations law. The law of international organizations. International humanitarian law. International criminal law. International maritime law. International air law. International space law. International economic law. International environmental law. Dispute settlement in international law. Ensuring international security by international legal means.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародне публічне право» укладена відповідно до освітньо-професійної програми з підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Предмет навчальної дисципліни включає правове регулювання міжнародних публічно-правових відносин, що включає норми галузей та інститутів міжнародного публічного права, за допомогою яких вказані відносини сприяють сталому розвитку міжнародного співтовариства в політичній, економічній, екологічній та інших сферах діяльності.

Мета викладання навчальної дисципліни «Міжнародне публічне право» полягає в ознайомленні здобувачів з особливостями, поняттями, галузями та інститутами міжнародного публічного права, а також наданні їм вміння працювати з міжнародно-правовими джерелами, аналізувати і тлумачити їх, давати оцінку подіям на міжнародно-правовій арені з точки зору міжнародного публічного права, формувати правові позиції з міжнародно-правової проблематики.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- цінування та повага різноманітності та мультикультурності;

спеціальні (фахові, предметні):

- здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему;
- здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права;
- здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України;
- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

- знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини;
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- знати та розуміти основи права Європейського Союзу;
- оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему;
- складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами;

- застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права;
- доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло;
- належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності;
- застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи;
- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;
- надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Навчальна дисципліна є **вибірковою**.

Форма підсумкового контролю знань: залік.

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Поняття та категорії міжнародного публічного права

Розділ 1. Поняття, предмет, метод, система та джерела міжнародного публічного права

Тема 1. Поняття, предмет, метод міжнародного публічного права. Співвідношення міжнародного публічного та національного права.

Поняття сучасного міжнародного публічного права, його характерні риси та природа. Походження терміна «міжнародне право» та поняття міжнародного публічного права. Становлення та розвиток міжнародного публічного права. Значення Вестфальського миру 1648 р. для становлення та розвитку міжнародного публічного права. Сфера дії міжнародного публічного права. Співвідношення міжнародного публічного права та міжнародного приватного права. Методи міжнародного публічного права. Функції міжнародного публічного права.

Теорії співвідношення міжнародного публічного права й внутрішньодержавного права. Дія міжнародного публічного права в національному праві, в тому числі, в національній правовій системі України. Конституційне право і судова практика держав щодо співвідношення національного та міжнародного права. Природа юридично обов'язкової сили міжнародного публічного права. Міжнародно-правові інструменти впливу правової системи Європейського Союзу на правопорядок України, зокрема питання наднаціональності.

Тема 2. Система та структура міжнародного публічного права

Поняття системи та структури міжнародного публічного права. Поняття, критерії відокремлення та види галузей міжнародного публічного права. Поняття, критерії відокремлення та класифікація інститутів міжнародного публічного права. Види міжнародно-правових норм, їх класифікація та ієрархія. Фрагментація міжнародного публічного права та її сутність. Концепція «м'якого права» (“soft law”), його місце в системі міжнародного права.

Кодифікація норм міжнародного права та їх прогресивний розвиток. Комісія з прогресивного розвитку і кодифікації міжнародного права ООН. Імплементация, трансформація норм міжнародного публічного права. Гармонізація норм права Європейського Союзу. Уніфікація положень сучасного міжнародного права. Особливості застосування норм міжнародного права у законодавстві України.

Розділ 2. Принципи та джерела міжнародного публічного права

Тема 3. Принципи міжнародного публічного права

Загальна характеристика поняття «принципи права». Види та класифікація принципів права. Поняття та кодифікація основних принципів міжнародного публічного права. Функції, природа та ознаки основних принципів міжнародного права. Класифікація основних принципів міжнародного публічного права. Юридичний зміст та сфера застосування

основних принципів міжнародного публічного права. Принципи міжнародного права в ієрархії норм міжнародного публічного права.

Принцип суверенної рівності держав. Принцип незастосування сили та погрози силою. Принцип непорушності державних кордонів. Принцип територіальної цілісності держав. Принцип мирного розв'язання міжнародних суперечок. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р.

Принцип невтручання у внутрішні справи держав. Принцип загальної поваги прав людини. Принцип самовизначення народів і націй. Принцип співробітництва. Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Тема 4. Джерела міжнародного публічного права

Джерела міжнародного публічного права, поняття та особливості становлення. Загальна характеристика та види джерел міжнародного публічного права. Стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН. Міжнародний договір. Міжнародний звичай. Загальні принципи права. Рішення міжнародних органів та організацій. Рішення міжнародних судів та арбітражних трибуналів. Доктрина міжнародного права. Допоміжні засоби для визначення норм міжнародного публічного права. Односторонні акти держави як джерела міжнародного права.

Розділ 3. Суб'єкти міжнародного публічного права. Визнання та правонаступництво у міжнародному публічному праві

Тема 5. Суб'єкти міжнародного публічного права

Міжнародні правовідносини, поняття та риси сучасних міжнародних правовідносин. Система міжнародних правовідносин.

Співвідношення понять «суб'єкт міжнародного права» і «суб'єкт міжнародних правовідносин». Поняття і різновиди суб'єктів міжнародного права. Державоподібні утворення. Народи та нації, що борються за самовизначення. Зміст інституту міжнародної правосуб'єктності. Міжнародна правоздатність та дієздатність. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Міжнародна правосуб'єктність фізичних та юридичних осіб.

Держави як основні суб'єкти міжнародного права і міжнародних правовідносин. Основні права і обов'язки держав. Суверенітет та незалежність держави. Юрисдикція держави. Імунітет держави. Україна як суб'єкт міжнародного права і міжнародних правовідносин. Міжнародно-правові засади співробітництва України з суб'єктами міжнародного права.

Тема 6. Визнання у міжнародному публічному праві

Поняття визнання та його правова природа. Визнання держав та урядів. Теорії визнання держав. Інші види визнання у міжнародному публічному праві. Форми, типи, засоби та правові наслідки визнання у міжнародному праві. Визнання України як незалежної держави. Визнання Україною іноземних держав.

Тема 7. правонаступництво у міжнародному публічному праві

Поняття, види та об'єкт дії норм правонаступництва. Підстави виникнення правонаступництва. *Tabula rasa*.

Правонаступництво держав стосовно міжнародних договорів, державної власності, державних архівів і державних боргів. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. Віденська Конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 р. Правовий статус правопередника у міжнародному праві. Права та обов'язки правонаступника. Врегулювання проблем правонаступництва у зв'язку з припиненням існування СРСР та правонаступництво України.

Розділ 4. Міжнародно-правове регулювання. Відповідальність у міжнародному публічному праві.

Тема 8. Міжнародний правотворчий процес і реалізація норм міжнародного публічного права

Поняття, сутність, принципи, суб'єкти та особливості міжнародного правотворчого процесу. Односторонні акти держави як елемент міжнародного правотворчого процесу. Участь громадськості у міжнародному правотворчому процесі. Поняття, форми, способи та механізм реалізації норм міжнародного публічного права.

Міжнародний правопорядок та його роль у забезпеченні функціонування правової держави. Основні функції міжнародного правопорядку. Учасники міжнародного правопорядку та вимоги до їх правового статусу. Загальні юридичні принципи міжнародного правопорядку.

Тема 9. Відповідальність у міжнародному публічному праві

Відповідальність у міжнародному публічному праві. Поняття, правова природа, цілі та функції інституту міжнародно-правової відповідальності. Принципи міжнародної відповідальності. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Підстави міжнародної відповідальності суб'єктів міжнародного права. Міжнародна відповідальність фізичних осіб. Індивідуальна міжнародна кримінальна відповідальність. Відповідальність міжнародних організацій. Міжнародно-правові зобов'язання *erga omnes* суб'єкта міжнародного права перед іншими державами та міжнародним співтовариством.

Поняття, ознаки та склад міжнародного правопорушення. Класифікація та види порушень міжнародного права. Елементи міжнародно-протиправного діяння.

Порушення міжнародного зобов'язання. Наслідки порушення міжнародно-правових зобов'язань у міжнародному публічному праві. Обставини, що виключають протиправність діяння. Види і форми міжнародної відповідальності держав. Відшкодування збитків. Поняття реквізицій, контрибуцій, реторсій, реституцій, репресалій та репарацій. Контрзаходи і санкції в міжнародному публічному праві, їх поняття і характерні особливості. Типи і види міжнародно-правових санкцій. Умови правомірності застосування міжнародно-правових санкцій, механізм їх застосування. Поняття, підстави,

умови правомірності та механізм застосування контрзаходів. Санкції щодо Російської Федерації та персональні спеціальні обмежувальні заходи, спрямовані на припинення агресії РФ проти України. Міжнародна відповідальність за правомірні дії, її особливості.

Поняття естоппеля в міжнародному публічному праві та його застосування у випадках порушень міжнародно-правових зобов'язань. Концептуальні підходи до кваліфікації Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (1994 р.) (Будапештський меморандум) та її юридичні наслідки.

Розділ 5. Міжнародно-правове регулювання становища населення

Тема 10. Міжнародно-правове регулювання становища населення

Поняття й основні категорії населення. Правове регулювання питань громадянства у міжнародному публічному праві. Європейська конвенція про громадянство 1997 р. (*European Convention on Nationality*). Справа Ноттебома 1955 р. (Міжнародний суд Організації Об'єднаних Націй).

Статус іноземців. Види правових режимів, порядок в'їзду, виїзду, оформлення перебування іноземних громадян. Право притулку, види притулку та умови надання. Права і свободи іноземних громадян і осіб без громадянства (апатридів). Конвенція про статус апатридів 1954 р. Конвенція про скорочення безгромадянства 1961 р. Множинне громадянство (поліпатризм). Конвенція, що регулює деякі питання, пов'язані з колізією законів про громадянство 1930 р. Конвенція про громадянство заміжньої жінки 1957 р.

Міжнародно-правове регулювання статусу біженців і вимушених переселенців. Конвенція про статус біженців 1951 р. та Протокол до неї 1967 р. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців.

Розділ 6. Територія в міжнародному публічному праві

Тема 11. Територія в міжнародному публічному праві

Поняття і значення території у міжнародних відносинах і міжнародному праві. Види територій. Територія з міжнародним режимом. Території зі змішаним режимом. Території зі спеціальним міжнародним режимом. «Нічийні території» (*res nullius*). Поняття та ознаки державної території, її склад. Поняття територіального верховенства, юридична природа, склад, міжнародно-правові підстави та засоби зміни державної території. Оренда території, її різновиди. Цесія. Ефективна окупація. Акреція. Протиправні зміни державної території. Анексія. Військова окупація. Державні кордони: поняття, види та правовий режим державних кордонів. Прикордонний режим. Види, способи, порядок встановлення й охорона державних кордонів. Правовий режим прикордонних зон.

Міжнародно-правовий режим водних об'єктів. Міжнародні ріки. Внутрішні води. Територіальне море, територіальні межі. Континентальний шельф. Виключна морська економічна зона, територіальні межі. Режим судноплавства по Дунаю. Прикордонні ріки. Міжнародні канали. Прикордонні озера. Міжнародні протоки. Відкрите море.

Території з особливим правовим режимом. Без'ядерні зони. Договір про Антарктику. Міжнародно-правовий режим Антарктики. Режим живих ресурсів.

Принцип мирного використання Антарктики. Принцип свободи наукових досліджень в Антарктиці. Правовий статус Арктики. Секторний поділ арктичних територій. Концепція інтернаціоналізації Арктики. Арктична Рада: мета створення і членство.

Правовий статус космосу та космічних об'єктів.

Поняття і види територіальних спорів і претензій. Урегулювання територіальних спорів. Принцип *uti possidetis*.

Модуль 2.

Міжнародно-правове регулювання у різних сферах. Мирне вирішення міжнародних спорів

Розділ 7. Міжнародно-правове регулювання у різних сферах

Тема 12. Право міжнародних договорів

Право міжнародних договорів: поняття, джерела та принципи. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. (*The Vienna Convention on the Law of Treaties*), Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. (*Vienna Convention on Succession of States in respect of Treaties*), Віденська конвенція про право договорів між державами й міжнародними організаціями 1986 р. (*Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations*).

Поняття міжнародного договору, суб'єкти права міжнародних договорів, сторони й учасники міжнародних договорів. Різновиди міжнародних договорів. *Modus vivendi*. Порядок і стадії укладання міжнародних договорів, правосуб'єктність на укладання договорів, повноваження. Суб'єкти укладення міжнародних договорів. Парафування договору. Конференція. Консенсус. Промульгація міжнародного договору. Пролонгація міжнародного договору. Застереження до договорів та їх юридичні наслідки. Ратифікація міжнародних договорів. Порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України.

Форма й структура договору. Мова договору. Тлумачення міжнародного договору і види тлумачення. Територіальна, просторова та суб'єктна дія міжнародного договору. Дія та дійсність міжнародного договору. Підстави та юридичні наслідки визнання договору недійсним. Нікчемність та оспорюваність міжнародного договору. Перегляд договору. Новація міжнародного договору. Факультативний протокол. Припинення й призупинення дії договору. Підстави припинення дії договору. Функції й повноваження депозитарію. Момент набрання чинності міжнародного договору. Реєстрація та публікування договору.

Тема 13. Право зовнішніх зносин

Поняття та основні функції права зовнішніх зносин. Принципи, система й джерела права зовнішніх зносин. Система органів зовнішніх зносин, загальна характеристика: глава держави, парламент, уряд, відомство зовнішніх справ, інші відомства, суд. Повноваження органів зовнішніх зносин. Система органів зовнішніх зносин в Україні, їх функції. Дипломатичні привілеї та імунітети.

Привілеї та імунітети посадових осіб. Нотифікація. Міжнародно-правовий захист осіб, що користуються дипломатичним імунітетом.

Дипломатичне право: поняття і джерела. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Види дипломатичних представництв. Функції дипломатичних представництв. Торгові представництва. Дипломатичний корпус. Дуаен дипломатичного корпусу: поняття та функції. Вірча грамота. *Persona non grata*. Інсурреція. Привілеї та імунітети дипломатичних представництв та їх персоналу.

Поняття та джерела консульського права. Консульські зносини. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. Організація консульських установ, типи консульських установ. Консульський округ. Функції консульських установ. Призначення консула та припинення його повноважень. Привілеї та імунітети консульських представництв та їх персоналу.

Дипломатичне право спеціальних місій і міжнародних організацій. Конвенція про спеціальні місії 1969 р. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р. Привілеї та імунітети міжнародних організацій та їх персоналу. Привілеї та імунітети представників держав при міжнародних організаціях.

Тема 14. Право міжнародних організацій

Поняття, функції, принципи й джерела права міжнародних організацій. Становлення й розвиток права міжнародних організацій.

Поняття, класифікація та роль міжнародних організацій у сучасних міжнародних відносинах. Історія виникнення міжнародних організацій та їх місце в житті сучасного міжнародного співтовариства. Правосуб'єктність міжнародних організацій. Юридична природа міжнародних організацій, їх компетенція і функції. Членство в міжнародних організаціях, порядок вступу й виходу з міжнародної організації. Міжнародно-правові питання участі України в міжнародних організаціях. Органи міжнародної організації, порядок їх формування, компетенція й діяльність. Правотворча діяльність міжнародних організацій та їх органів, юридична сила актів міжнародних організацій.

Поняття, ознаки та класифікація міжнародних міждержавних організацій. Організація Об'єднаних Націй (ООН) (*United Nations Organisation*): історія створення, цілі та принципи. Статут ООН 1945 р. Членство в ООН. Головні органи ООН. Спеціальні установи ООН. Представництва при міжнародних організаціях.

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) (*North Atlantic Treaty Organization*).

Регіональні міжнародні організації: створення, цілі, керівні органи. Рада Європи (Council of Europe): історія створення, цілі та принципи. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) (*Organization for Security and Co-operation in Europe*). Співдружність незалежних держав (СНД) (*Commonwealth of Independent States*).

Європейський Союз (ЄС) (*European Union*): історія створення, цілі та принципи. Передумови виникнення права ЄС. Поняття *acquis communautaire*. Поняття і структура права ЄС. Роль ЄС в правовому регулюванні європейської інтеграції. Договірний механізм ЄС. Інституційний механізм ЄС. Правове

регулювання зовнішніх зносин ЄС. Загальні положення і правовий статус Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Міжнародні неурядові організації.

Тема 15. Міжнародне гуманітарне право

Поняття, джерела, принципи та система міжнародного гуманітарного права. Співвідношення понять «міжнародне гуманітарне право», «право збройних конфліктів» та «право війни». Поняття і функції права збройних конфліктів. Система права збройних конфліктів. Становлення та кодифікація права збройних конфліктів. Джерела і принципи права збройних конфліктів. «Право Гааги» (*The Hague Conventions of 1899 and 1907*) і «Право Женеви» (*The Geneva Conventions*). Об'єкт і сфера застосування права збройних конфліктів. *Status quo ante bellum*. Ангарія. Кваліфікація збройних конфліктів та сфера застосування міжнародного гуманітарного права. Міжнародні збройні конфлікти та їх правове регулювання. Неміжнародні збройні конфлікти (збройні конфлікти неміжнародного характеру) та їх правове регулювання. Кваліфікація збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).

Принципи міжнародного гуманітарного права. Принцип гуманності. Принцип обмеження воюючих у виборі засобів і методів ведення війни. Принцип запобігання зайвим стражданням. Принцип чесності і сумлінності у виборі засобів і методів ведення воєнних дій. Принцип екологічної безпеки або захисту навколишнього середовища під час збройного конфлікту. Принцип поваги прав людини. Принцип захисту цивільного населення й цивільних об'єктів. Принцип захисту жертв війни. Принцип відповідальності за порушення норм і принципів міжнародного гуманітарного права.

Правовий статус учасників збройних конфліктів. Основні інститути права збройних конфліктів.

Захист жертв війни за міжнародним правом. Женевські конвенції 1949 р. та Додаткові протоколи до них 1977 р. Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (*The International Red Cross and Red Crescent Movement*). Захист поранених, хворих та осіб, що потерпіли корабельну аварію. Військовополонені. Інтерновані особи. Зони безпеки.

Методи й засоби ведення воєнних дій. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію 1980 р. та додаткові Протоколи до неї. Відмітні емблеми та знаки, що використовуються у період збройного конфлікту.

Режим воєнної окупації: поняття окупації, дія режиму в часі. Управління окупованою територією. Правове становище населення окупованої території. Рух опору на окупованій території. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі 1907 р.

Поняття та види нейтралітету. Контроль за виконанням права збройних конфліктів. Право збройних конфліктів і миротворчі сили ООН. Національні і міжнародні засоби забезпечення норм права збройних конфліктів.

Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права. Правосуддя перехідного періоду.

Тема 16. Міжнародне кримінальне право

Поняття і розвиток міжнародного кримінального права. Система міжнародного кримінального права.

Загальна частина міжнародного кримінального права. Принципи та джерела міжнародного кримінального права. Взаємодія міжнародного і внутрішнього кримінального права. Міжнародно-правове регулювання загальних питань юрисдикції у різних територіальних просторах. Уніфікація кримінального законодавства держав. Відповідальність за міжнародним кримінальним правом. Кримінальна юрисдикція. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб.

Особлива частина міжнародного кримінального права. Поняття міжнародної боротьби зі злочинністю. Її головні форми та тенденції розвитку. Міжнародні злочини та індивідуальна кримінальна відповідальність за міжнародним правом. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р. Транснаціональні злочини. Злочини за загальним міжнародним правом. Конвенційні злочини. Міжнародний тероризм.

Юрисдикційні питання у міжнародному кримінальному праві та міжнародний кримінальний процес. Інституційний механізм міжнародного кримінального права. Міжнародні кримінальні судові органи. Нюрнберзький і Токійський військові трибунали. Міжнародні кримінальні трибунали для Югославії і Руанди. Міжнародний кримінальний суд. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. Структура, юрисдикція та рішення Міжнародного кримінального суду. Умови ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду Україною. Проблеми та перспективи ратифікації Римського статуту. Висновок Конституційного Суду України від 11 липня 2001 р. № 3-в/2001.

Форми та напрямки міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю. Міжнародні стандарти в галузі боротьби зі злочинністю і кримінального правосуддя. Система принципів міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Роль міжнародних організацій у боротьбі з міжнародною злочинністю. ООН і боротьба з міжнародною злочинністю.

Міжнародно-правова допомога в кримінальних справах. Видача злочинців. Екстрадиція. Проблема «видачі чи надання притулку». Проблема «видачі або кримінального переслідування за законом утримуючої держави». Положення Кримінального процесуального кодексу України стосовно екстрадиції.

Правові основи співробітництва держав у боротьбі з окремими видами злочинів: підробка грошових знаків, контрабанда, тероризм, найманство,

рабство та работоргівля, незаконні операції з наркотичними засобами, розповсюдження порнографії, морське піратство, піратство у сфері порушення прав інтелектуальної власності, нелегальна міграція та ін.

Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол). Історія та умови створення. Правові основи діяльності. Структура Інтерполу, функції та повноваження. Регіональне співробітництво у боротьбі зі злочинністю. Європейське поліцейське управління (Європол): загальна характеристика, цілі та завдання, структура та механізм діяльності.

Попереднє розслідування ситуації в Україні Офісом Прокурора Міжнародного кримінального суду. Кваліфікація збройного конфлікту в Криму і на Сході України та визначення сторін конфлікту. Кваліфікація вторгнення Російської Федерації на територію України та збройного конфлікту, викликаного цим вторгненням. Питання притягнення до міжнародної кримінальної відповідальності російських посадових осіб, причетних до організації та керування вторгнення на територію України.

Тема 17. Міжнародне морське право

Поняття і розвиток міжнародного морського права. Принципи та джерела міжнародного морського права. Кодифікація норм міжнародного морського права. Участь України у міжнародних конвенційних механізмах у сфері міжнародного морського права.

Класифікація, юридичний статус та делімітація морських просторів. Конвенція ООН з морського права 1982 р.

Простори, що входять до складу території прибережної держави. Внутрішні морські води, їх правовий режим. «Історичні затоки». Морські порти. Поняття територіальних вод, кримінальна і цивільна юрисдикція. Право мирного проходу через територіальні води. Архіпелажні води.

Простори, що не входять до складу території прибережної держави, але прибережна держава має на неї певні суверенні права, визначені міжнародним правом. Прилегла зона і її правовий режим. Континентальний шельф. Виключна економічна зона: поняття, правовий режим.

Правовий режим відкритого моря (*altum mare*). Район відкритого моря. Правовий режим міжнародного морського дна. Замкнені і напівзамкнені моря.

Міжнародно-правове регулювання освоєння мінеральних ресурсів глибинного морського дна, правові проблеми судноплавства, іншої господарської діяльності й проведення науково-дослідницьких робіт. Міжнародно-правовий режим наукових досліджень Світового океану. Міжнародно-правовий режим захисту і охорони морського середовища. Мирне розв'язання спорів, що виникають при дослідженні й використанні Світового океану.

Міжнародні протоки, канали і річки, що використовуються для міжнародного судноплавства.

Міжнародні морські організації. Правові питання надання допомоги та порятунку на морі. Морські судна. Правові проблеми статусу військових кораблів.

Тема 18. Міжнародне повітряне право

Поняття міжнародного повітряного права. Основні джерела повітряного права. Юрисдикція держави у своєму повітряному просторі. Поняття повітряної лінії. Лінія Кармана. Міжнародні правила польотів у повітряному просторі держав і в міжнародному повітряному просторі. Свобода польотів в міжнародному повітряному просторі. Правовий статус повітряного судна і його екіпажу. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Відповідальність в міжнародному повітряному праві.

Комерційні права в міжнародних повітряних сполученнях. Міжнародні авіаційні організації. Міжнародна організація цивільної авіації. Участь України у міжнародних конвенційних механізмах у сфері міжнародного повітряного права.

Тема 19. Міжнародне космічне право

Поняття й функції міжнародного космічного права. Джерела та головні принципи міжнародного космічного права. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла (1967 р.). Концепція “загальної спадщини людства” в космічному праві. Правовий режим космічного простору, небесних тіл і космічних об’єктів. Космічний екіпаж. Правовий статус космонавтів і космічних апаратів. Правові форми співробітництва держав у космосі. Спеціальні правові режими деяких видів космічної діяльності.

Міжнародно-правові обмеження військового використання космосу. Міжнародні космічні організації. Особливості міжнародно-правової відповідальності в космічному праві.

Участь України у міжнародних конвенційних механізмах у сфері міжнародного космічного права.

Тема 20. Міжнародне економічне право

Поняття міжнародного економічного права. Джерела, цілі, система і принципи міжнародного економічного права. Право стійкого розвитку. Держава в міжнародному економічному праві, юрисдикційні імунітети держав та їх власності. Європейська конвенція про імунітет держав 1972 р. Міжнародні організації в галузі міжнародного економічного співробітництва. Право Світової організації торгівлі (СОТ). Угода про заснування СОТ 1994 р. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р. Регулювання діяльності транснаціональних корпорацій у сфері міжнародних економічних відносин за міжнародним правом.

Міжнародне торговельне право. Міжнародне фінансове право. Міжнародне інвестиційне право. Сеульська конвенція 1985 р. про заснування багатостороннього агентства з гарантій інвестицій. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. Міжнародне податкове право. Міжнародне транспортне право. Поняття, види та система міжнародних економічних договорів. Поняття преференцій. Міжнародний економічний договір, угоди про товарообмін, міждержавні товарні угоди, кредитні угоди, угоди про міжнародні розрахунки. Інкотермс (*International Commercial Terms*). *Lex mercatoria*.

Міжнародно-правове регулювання співробітництва у промисловості та сільському господарстві. Правове регулювання міжнародного науково-технічного співробітництва. Поняття, принципи та джерела міжнародного митного права. Інститут митного простору. Міжнародні митні договори та їхня інкорпорація у внутрішнє право.

Вирішення міжнародних економічних спорів. Арбітражне застереження.

Тема 21. Міжнародне екологічне право

Поняття, предмет і джерела міжнародного екологічного права. Формування міжнародного права навколишнього середовища. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті 1991 р. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 р. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля 1998 р.

Інституційний механізм міжнародного екологічного права. Принципи міжнародного екологічного права. Міжнародно-правове регулювання вирішення глобальних екологічних проблем.

Охорона рослинного та тваринного світу згідно норм міжнародного права. Охорона атмосфери і навколоземного космічного простору.

Міжнародна співпраця з охорони довкілля від радіоактивного забруднення. Міжнародні екологічні організації.

Міжнародні зобов'язання України у сфері охорони навколишнього середовища. Особливості гармонізації норм міжнародного екологічного права із чинним українським законодавством.

Розділ 8. Мирне вирішення міжнародних спорів

Тема 22. Міжнародно-правові засоби вирішення міжнародних спорів

Поняття, джерела, принципи мирного вирішення міжнародних спорів. Поняття та види міжнародних спорів. Рекомендації щодо мирного врегулювання міжнародних спорів. Мирні засоби – єдиний правомірний спосіб вирішення спорів і розбіжностей між державами. Класифікація мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Безпосередні дипломатичні акції. Добрі послуги.

Міжнародні процедури примирення як урегулювання спору сторін за допомогою третіх елементів. Міжнародний юридичний розгляд.

Традиційні мирні засоби розв'язання міжнародних спорів. Безпосередні переговори, стадії переговорного процесу. Консультації (факультативні, обов'язкові) та їх особливості. Міжнародна процедура примирення. Посередництво. Міжнародні слідчі і погоджувальні комісії.

Міжнародне правосуддя та історія його становлення й розвитку. Постійна палата міжнародного правосуддя. Міжнародний суд ООН (*International Court of Justice*): склад, порядок утворення, компетенція, юрисдикція. Сучасна система міжнародних судових установ. Практика розгляду спорів за участі України у міжнародних судових установах.

Регіональні та спеціалізовані міжнародні судові установи. Міжнародний трибунал з морського права. Суд Європейського Союзу (*Court of Justice of the*

European Union). Європейський Суд з прав людини (*European Court of Human Rights*). Економічний суд СНД. Міжнародні трибунали. Міжнародний арбітраж (третейський суд). Засади міжнародного арбітражу. Постійна палата третейського суду.

Вирішення міжнародних спорів у міжнародних організаціях. Механізм вирішення міжнародних спорів в рамках ООН (Генеральна Асамблея ООН, Рада Безпеки ООН) і регіональних організацій.

Розділ 9. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими засобами

Тема 23. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими засобами

Проблема міжнародної військової безпеки та визначення міжнародно-правових принципів її забезпечення. Міжнародно-правові нормативні засоби забезпечення міжнародної безпеки. Організаційно-правові засоби забезпечення міжнародної безпеки (системи міжнародної/колективної безпеки). Правове регулювання застосування сили у міжнародних відносинах та системах колективної безпеки.

Матеріальні засоби забезпечення міжнародної безпеки, роззброєння, обмеження озброєнь, заборона та знищення зброї масового знищення. Міжнародно-правове регулювання обмежень на випробування ядерної зброї.

Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (1968 р.) (*the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*). Заходи зміцнення довіри і міжнародний контроль обмежень озброєнь і роззброєння.

Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.
2. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048
3. Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047
4. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_118/page
5. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_a04
6. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14 березня 1975 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_254
7. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів від 8 квітня 1978 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_072
8. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 23 серпня 1978 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_185
9. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098
10. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 27 січня 1967 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480
11. Європейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_004
12. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Міжнародний документ від 04 листопада 1950 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
13. Європейська конвенція про імунітет держав від 16 травня 1972 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_060

14. Заключний акт НБСЄ, підписаний 1 серпня 1975 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_055
15. Загальна декларація прав людини ООН. Міжнародний документ від 10 грудня 1948 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
16. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 11 грудня 1997 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801
17. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_003
18. Конвенція про відкрите море від 29 квітня 1958 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_180
19. Конвенція про громадянство заміжньої жінки від 29 січня 1957 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_158
20. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25 червня 1998 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015
21. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію від 10 жовтня 1980 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266
22. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155
23. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті від 25 лютого 1991 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272
24. Конвенція про скорочення безгромадянства від 30 серпня 1961 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_240
25. Конвенція про спеціальні місії 1969 р. від 8 грудня 1969 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_092
26. Конвенція про статус апатридів від 28 вересня 1954 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232
27. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
28. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р.

Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085

29. Конвенція, що регулює деякі питання, пов'язані з колізією законів про громадянство від 12 квітня 1930 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218

30. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158

31. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права ООН. Міжнародний документ від 16 грудня 1966 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043

32. Заключний акт НБСЄ, підписаний 01 серпня 1975 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_055

33. Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг від 28 травня 1988 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_263

34. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 1 лютого 1995 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_055

35. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588

36. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26 червня 1945 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010

37. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 26 червня 2014 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011

38. Угода про заснування СОТ від 15 червня 1994 р. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342

39. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222

40. Про міжнародне територіальне співробітництво України : Закон України від 24 квітня 2024 р. № 3668-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text>

41. Charter of Fundamental Rights of the European Union solemnly proclaimed at the Nice European Council on 7 December 2000. OJ C 326, 26 October 2012, p. 391–407. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:12012P/TXT>

42. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. OJ C 326, 26 October 2012, p. 47–390 URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

43. Nottebohn Case (Liechtenstein v. Guatemala) I.C.J. 1955, I.C.J., 4 (1955) Case Briefs. Інтернет-сайт. URL: <https://www.casebriefs.com/blog/law/international-law/international-law-keyed-to-damrosche/chapter-7/nottebohn-case-liechtenstein-v-guatemala/>

44. Treaty establishing the European Economic Community, signed at Rome, 25 March 1957 EUR-Lex. Official website. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT>

Основні рекомендовані джерела інформації:

45. Антонович М. Міжнародне публічне право: підруч. для студ. закладів вищої освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 516 с.

46. Білоцький С. Д. Міжнародне публічне право : підручник у 2 т. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, Каф. міжнар. права. Харків : Право, 2019.

47. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с. URL: http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2835/1/2020%20Mizhnarodne%20pravo_Pidruchnyk_A%20Voitsikhovskyi_2020.pdf

48. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / за ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2019. Т. 2 : Основні галузі. 2019. 624 с.

49. Міжнародне публічне право: підручник : у 2 т. / за ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2019. Т. 1 : Основи теорії. 2019. 416 с.

50. Сироїд, Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник, 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

51. Аслунд А. Україна: що пішло не так і як це виправити (Ukraine: what went wrong and how to fix it) / А. Аслунд, Ін-т міжнародної економіки Петерсона; пер. з англ. В. Губенко [та ін.]; наук. ред. В. Дротенко. К. : Києво-Могилянська академія, 2015. 292 с.

52. Бабін Б., Позняк О. Імплементация категории геноциду у сучасну правову систему України. *Юридичний журнал “Право України”*. № 1. 2024. С. 39-54.

53. Баймуратов М. О. Міжнародне право: підручник. Х.: «Одіссей», 2002. 672 с.

54. Блажевич Ю. Деякі аспекти історичного розвитку інституту відповідальності за міжнародні правопорушення. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 5. С. 59-62.

55. Булгакова Д. О. Специфіка укладання договорів між Європейським Союзом та третіми країнами. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. Вип. 1. С. 13-21.

56. Буроменський М., Гутник В. Ідентифікація та покарання злочину геноциду, вчиненого Росією в агресивній війні проти України з 2014 р. *Юридичний журнал “Право України”*. № 2. 2024. С. 51-60.

57. Гом'єн Д. Кроткий путівник Європейською конвенцією з прав людини. Вид. 3-тє. К.: Фенікс, 2006. 192 с.
58. Гринюк Н. Поняття принципу суверенної рівності держав у сучасному міжнародному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 11. С. 112-114.
59. Гулима Ю. Тенденції у розвитку науки міжнародного права, нові підходи до вивчення міжнародного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 6. С. 174-177.
60. Дмитрієв А. І., Дмитрієв Ю. А., Задорожній О. В. Історія міжнародного права: монографія. *Укр. асоціація міжнародного права, Інститут міжнародних відносин Київського національного ун-ту ім. Т.Г. Шевченка, Укр. держ. ун-т фінансів та міжнародної торгівлі*. Київ: Промені, 2008. 384 с.
61. Задорожній О. Анексія Криму – міжнародний злочин : монографія. *Укр. асоц. між нар. права, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин*. К. : К.І.С., 2015. 572 с.
62. Камінська М. Міжнародно-правовий режим контрзаходів у формі передачі Україні російських активів: теоретичні й практичні аспекти. *Юридичний журнал “Право України”*. № 3. 2024. С. 9-20.
63. Кравченко С. Р. Міжнародно-правове регулювання припинення міжнародних договорів: теорія і практика : монографія. К. :LAT&K, 2010. 241 с.
64. Кресін О. Науковий коментар до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 68/262 “Територіальна цілісність України” (2014 р.). *Юридичний журнал “Право України”*. № 1. 2024. С. 90-93.
65. Кресін О. Науковий коментар до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 76/70 “Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, Україна, а також частин Чорного та Азовського морів” (2021 р.). *Юридичний журнал “Право України”*. № 2. С. 76-81.
66. Кресін О. Науковий коментар до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 78/221 “Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включно з Автономною Республікою Крим та містом Севастополь” (2023 р.). *Юридичний журнал “Право України”*. № 3. 2024. С. 95-102.
67. Кресін О. Науковий коментар до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/4 «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй» (2022 р.). *Юридичний журнал “Право України”*. № 4. 2024. С. 86-88.
68. Кресін О. Науковий коментар до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/5 “Забезпечення відповідальності та репарацій за агресію проти України” (2022 р.). *Юридичний журнал “Право України”*. № 5. 2024. С. 18-21.
69. Кресін О. Науковий коментар до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/6 “Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеосяжного, справедливого і тривалого миру в Україні” (2023 р.). *Юридичний журнал “Право України”*. № 7. 2024. С. 87-90.
70. Кресін О. Правові засади механізму “Єднання заради миру” та його використання в умовах війни Російської Федерації проти України. *Юридичний журнал “Право України”*. № 1. 2024. С. 13-29.

71. Левківська В. Імплементація міжнародно-правових стандартів і зарубіжного досвіду правового забезпечення національної економічної безпеки. *Юридичний журнал "Право України"*. № 3. 2024. С. 151-161.
72. Лухтан А. І. Міжнародне військове співробітництво України: історико-теоретичний аспект. *Військово-науковий вісник*. 2017. Вип. 27. С. 71-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2017_27_7
73. Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: монографія. К.: Таксон, 2002. 344 с.
74. Міжнародне право у світі динамічних змін: контури майбутнього міжнародного правопорядку : колект. монографія / наук. ред. В. Репецький, І. Земан, В. Гутник : Львів-Дрогобич, Коло, 2021. 420 с. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Mizhнародne-pravo-u-sviti-dynamichnykh-zmin_kontury-maybutnoho-pravoporiadku_Monohrafiia.pdf
75. Міжнародне право: підручник / за ред. В. А Ліпкана. К.: КНТ, 2009. 752 с.
76. Міжнародне публічне право : навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. осв. галузі знань 08, спец. 081 «Право» та галузі знань 29, спец. 293 «Міжнародне право» / уклад.: К. В. Мануїлова, О. О. Белогубова [та ін.] ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 234 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/91e56041-ea2e-4228-9ca3-b020866849f9/content>
77. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b21d4206-c83f-4032-bdd3-e0b85281a926/content>
78. Міжнародне публічне право: підручник / В. М. Репецький та ін.; за ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2012. 437 с.
79. Невара Л. Міжнародно-правова відповідальність за кібератаки під час збройного конфлікту крізь призму міжнародного гуманітарного права. *Юридичний журнал "Право України"*. № 3. 2024. С. 34-44.
80. Павко Я. Поняття міжнародного договору, його джерела та суб'єкти: термінологічні аспекти проблеми. *Віче*. 2013. № 12. С. 23-26.
81. Пилипенко В. Покарання осіб, винних у вчиненні злочину агресії проти України: проблеми міжнародно-правової юрисдикції. *Юридичний журнал "Право України"*. № 2. С. 86-95.
82. Плотніков О. Відповідальність держави-окупанта за екоцид на окупованих територіях за законодавством України та міжнародним правом. *Юридичний журнал "Право України"*. № 3. 2024. С. 21-33.
83. Приходько А. Універсальна юрисдикція щодо міжнародних злочинів, вчинених в Україні. *Юридичний журнал "Право України"*. № 2. 2024. С. 39-50.
84. Пронюк Н.В. Сучасне міжнародне право: навчальний посібник. К.: КНТ, 2008. 344 с.
85. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса Фенікс, 2018. 744 с.
86. Сляпін С. Три погляди на відповідальність за війну Росії проти України. *Юридичний журнал "Право України"*. № 2. 2024. С. 9-14.
87. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право: підручник. К.: Знання, 2012. 631 с.

88. Тимченко Л., Кононенко В., Коруч У. Участь у формуванні політики пропаганди війни як підстава міжнародно-правової відповідальності. *Юридичний журнал "Право України"*. № 1. 2024. С. 55-68.
89. Точицький М. Європейський правовий простір: сучасні функціональні та інституціональні проблеми. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 293-305.
90. Тропін З. Інституційні механізми перегляду участі/обмеження участі/виключення Російської Федерації з Організації Об'єднаних Націй. *Юридичний журнал "Право України"*. № 1. 2024. С. 30-38.
91. Хмельова І. Є. Визнання держав у міжнародному праві. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 418-421.
92. Цимбрівський Т. Концепція правосуб'єктності у сучасному міжнародному праві: загальнотеоретичні проблеми. *Юридичний журнал*. 2012. № 1. С. 21-25.
93. Цюрупа М. В. Міжнародне гуманітарне право: навчальний посібник. К.: Кондор, 2008. 364 с.
94. Чвалюк А. Перспективи міжнародної відповідальності за консолідацію міжнародної злочинної організації в державну збройну структуру. *Юридичний журнал "Право України"*. № 1. 2024. С. 69-78.
95. Черкес М. Ю. Міжнародне право: підручник / 6-те вид., виправл. і доповн. К.: Знання, 2011. 397 с.
96. Чехович Т. Передумови та підстави виникнення міжнародно-правової відповідальності. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки*. 2010. Вип. 84. С. 31–35.
97. Шутак І. Юридична техніка міжнародного права (загальнотеоретичний аспект). *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 2. С. 87–92.
98. Щокін Ю. В. Проблема співвідношення міжнародно-правового звичаю і міжнародного договору як джерел міжнародного права. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Сер. Право*. 2009. № 841, вип. 1. С. 244–248.
99. Atadjanov R. Individual Criminal Responsibility of the Russian State Representatives for Their War Crimes and Crimes against Humanity in Ukraine. *Юридичний журнал "Право України"*. № 2. 2024. С. 15-38.
100. Komori T., Wellens K. (eds.) *Public Interest Rules of International Law: towards effective implementation*. Farnham: Ashgate, 2009. 493 p.
101. Lung-Chu C. *An Introduction to Contemporary International Law: A Policy-Oriented Perspective*. 3rd Edition. Oxford University Press, 2015. 674 p.
102. Mohsen A. *Claims of Dual Nationals and the Development of Customary International Law. Issues Before the Iran-United States Claims Tribunal*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007. 321 p.
103. Tamanaha B. Z., *What Is International Law?* (October 7, 2016). Washington University in St. Louis Legal Studies Research Paper No. 16-07-01. URL: <https://ssrn.com/abstract=2803387>